

UCHWAŁA NR XXXIII/461/21
RADY MIEJSKIEJ W CHOJNICACH
z dnia 27 grudnia 2021 r.

**w sprawie ogłoszenia roku 2022 w Chojnicach „Rokiem Johanna Daniela Titiusa”
w 250-lecie ogłoszenia Reguły Titiusa – Bodego.**

Na podstawie art. 18 ust. 1 w związku z art. 7 ust. 1 pkt 18 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2021r. poz. 1372 i 1834), uchwała się, co następuje:

§ 1. Z okazji 250-lecia ogłoszenia reguły Titiusa – Bodego ogłasza się rok 2022 „Rokiem Johanna Daniela Titiusa”, zgodnie z uzasadnieniem stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Chojnice.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący
Rady Miejskiej

Antoni Szlanga

UZASADNIENIE

Johann Daniel Titius w 250-lecie opublikowania Reguły Titiusa – Bodego

W 1772 roku dyrektor Obserwatorium Astronomicznego w Berlinie Johann Elart Bode opublikował hipotezę postawioną w 1766 roku, przez urodzonego w Chojnicach wybitnego naukowca Johanna Daniela Titiusa. Zgodnie z jej treścią średnie odległości planet od słońca spełniają dość dokładnie pewne proste arytmetyczne prawidłowości. Prawo to zostało od nazwisk odkrywcy i popularyzatora nazwane zostało **Regułą Titiusa – Bodego**.

Reguła ta niezwykle ważna dla ówczesnej jak i współczesnej astronomii pozwala badać nieznane jeszcze układy planetarne. Odkrycie przez wzgląd na swój precedensowy charakter, stawia Titiusa w jednym rzędzie obok Mikołaja Kopernika. Współcześni astronomowie i popularyzatorzy nauki przyznają wręcz, że gdyby w 1772 roku przyznawano Nagrodę Nobla – bezdyskusyjnie chojniczanin byłby do niej podstawowym kandydatem.

Reguła Titiusa – Bodego dość wiernie odtwarza długości wielkich półośi wszystkich planet do Saturna włącznie. Przez szereg lat, nie znajdowała potwierdzenia, gdyż pozostawało puste miejsce na planetę pomiędzy Marsem a Jowiszem. Odkrycie przez Williama Herschela Urana o orbicie położonej dalej i rozszerzającej zasięg działania reguły Titiusa – Bodego dodatkowo wzmocniło przekonanie, że pomiędzy Marsem a Jowiszem musi znajdować się dodatkowa planeta. Dopiero w roku 1801 kiedy Giuseppe Piazzi zaobserwował pierwszą planetoidę, znajdującą się we wskazanym miejscu, znaną obecnie pod nazwą Ceres, a później kolejne, tworzące dziś pas planetoid, udało się potwierdzić przewidywania wzoru.

Johann Daniel Tietz (zlatynizowana forma nazwiska Titius). Urodził się 2 stycznia 1729 roku w Chojnicach – w ówczesnych Prusach Królewskich. Jego ojcem był kupiec i rajca miejski Jakob Tietz, a matką – córka luterańskiego pastora Marie Dorothea von Hanow. Po śmierci ojca został oddany pod opiekę wuja – brata matki, gdańskiego profesora Michaela Christiana von Hanowa, który solidnie zajął się jego wykształceniem. Po ukończeniu gimnazjum (1748) wstąpił na Uniwersytet w Lipsku, gdzie otrzymał tytuł magistra (1752). Pozostał na uczelni jako wykładowca filozofii. W kwietniu 1756 roku przyjął nominację profesorską na Uniwersytecie w Wittenberdze, gdzie wykładał matematykę, fizykę, biologię, filozofię i teologię. Już dwanaście lat później został mianowany rektorem tamtejszego uniwersytetu. Z pozostawionego dorobku możemy konkludować, iż Johann Titus był wszechstronnym i niezwykle pracowitym człowiekiem. Choć tylko sporadycznie poświęcał się astronomii, zasłynął przede wszystkim ze sformułowania prawa określającego odległości między planetami i Słońcem. Jako prawo Titiusa zostało ono po raz pierwszy opisane w tłumaczeniu *La Contemplation de la nature* Charlesa Bonetta w 1766 roku w Lipsku. Natomiast w 1772 roku zostało potwierdzone, dopracowane i rozpowszechnione przez Johanna Bodego. Główna działalność naukowa Titusa nakierowana była na zagadnienia z zakresu fizyki i biologii. Opublikował szereg prac dotyczących zagadnień fizycznych, w tym zbiór warunków oraz zasad wykonywania eksperymentów. W 1765 roku wydał obszerny przegląd termometrii, a także osobną monografię poświęconą termometrowi skonstruowanemu poprzez Hannsa Loesera. Ponadto pisał traktaty dotyczące zarówno fizyki teoretycznej, jak i doświadczalnej, w których upowszechniał wyniki badań współczesnych mu naukowców. Prace biologiczne inspirowane były głównie Linneuszem. Jego najbardziej obszerna publikacja *Lehrbegriff der Naturgeschichte Zumersten Unterrichte* (Lipsk, 1777) jest systematyczną klasyfikacją roślin, zwierząt i minerałów, a także substancji pierwiastkowych – eteru, światła, ognia, powietrza i wody. Wcześniej zaś napisał krótsze teksty dotyczące klasyfikacji zwierząt (1760) i minerałów (1765). W dwóch innych książkach opisał gatunek sikorki (1755) oraz sposób zapobiegania zamulaniu ujść rzek poprzez wykorzystywanie roślinności (1768). Szereg innych publikacji poświęcił kwestiom teologii i filozofii. Jednocześnie dokonał tłumaczenia na język niemiecki *Prób* Michela de Montaigne'a, które do roku 1998 uznawane było za najlepsze tłumaczenie

działa francuskiego filozofa na język niemiecki. Pisał też prace historyczne. Zgłębiał przede wszystkim historię Prus. Dokonał opisu ich podboju przez Kazimierza IV, inkorporacji Chojnic do Korony Polskiej czy budowy nowego mostu na Łabie. Redagował sześć czasopism, głównie zajmujących się naukami przyrodniczymi. Wśród nich *Allgemeines Magazin*, który ograniczył do przekładów dzieł obcych autorów. Napisał czternaście z trzydziestu dwóch artykułów drukowanych w *Gemeinnützige Abhandlungen*, piśmie, które zajmowało się głównie historią naturalną Saksonii. Dokładał starań, by jak najszerszej udostępnić osiągnięcia współczesnej mu nauki. W tym celu zainicjował, wydawał i promował tanie przedruki ważnych dzieł filozoficznych. Wielokrotnie oferowano mu katedry innych uczelni – w tym w Getyndze, Helmstedt, Gdańsku i Kilonii. Titius pozostał jednak wierny Wittenberdze, gdzie aktywnie spędził czterdzieści lat życia. Zmarł 11 grudnia 1796 roku.

W uznaniu naukowych zasług Johanna Daniela Titiusa jego nazwiskiem został nazwany krater na Księżycu oraz asteroida. Międzynarodowa sława i genialne odkrycie wymaga, by w mieście, w którym się urodził uczcić tego wybitnego chojniczanina i Polaka.

Przewodniczący
Rady Miejskiej

Antoni Szlanga